

Eerste ordening

Toen mr. T. J. Verschuur, een katholiek bewindsman, in 1929 in het derde kabinet-Ruys de portefeuille van arbeid, handel en nijverheid aanvaardde, was, aldus zijn eigen woorden, de economische sectie van zijn departement niet groter dan 'een snoepwinkeltje'¹. De directie van de landbouw, 'die het al sinds jaren zonder directeur-generaal moest stellen', droeg in hoofdzaak een technisch karakter, de afdeling handel en nijverheid 'was een rudimentair samenraapsel van diverse regeringsbemoeiingen met het bedrijfsleven, zonder economisch geschoolde leiding, zonder documentatie van het bedrijfsleven, zonder bevredigend contact met de organisaties en zonder bevoegdheden.'² Met handelspolitieke besprekingen had die afdeling niet te maken; die bleven het jaloers-bewaakt terrein van de directie economische zaken van het departement van buitenlandse zaken. Die directie welke het niet verstond zich aan te passen aan een wereld waaruit de vrijhandel verdween, bleef bestaan, ook toen in mei 1932 Verschuur, nu als minister van economische zaken en arbeid, alle regeringsbemoeienissen op de gebieden van handel, nijverheid, scheepvaart, landbouw en visserij onder zich concentreerde. Een Economische Voorlichtingsdienst waar men al jaren over gesproken had, begon wat tevoren aan voorlichtingsarbeid verricht was, te bundelen en uit te breiden, en uit Batavia waar hij werkzaam was bij de Javase Bank, werd een jong econoom, dr. H. M. Hirschfeld, aangetrokken als directeur van handel en nijverheid. Tijdens de bezetting zou hij als secretaris-generaal van handel en nijverheid alsmede van landbouw, visserij en voedselvoorziening aan Nederlandse kant de belangrijkste figuur zijn op de economische sector; zowel met zijn persoon als met zijn beleid zullen wij ons dan uitvoerig bezig houden.

In de jaren waarin de diepe crisis zich met volle kracht begon af te tekenen, 1930 en 1931, miste Verschuur het apparaat om in te grijpen. Men moet daarbij in het oog houden dat die crisis een geleidelijk proces was en dat, waar het inzicht in de algemene conjunctuur-ontwikkeling ontbrak, telkens weer de verwachting het hoofd opstak dat spoedig verbetering zou intreden. Het tegendeel deed zich voor: het werd steeds erger. Hoewel de regering zich bewust was tegen haar liberale beginselen te zondigen, werd zij wel gedwongen, beschermend in te grijpen. Regeringen elders deden trouwens hetzelfde. Boeren en tuinders waren de eerste groepen wie men te hulp kwam. Nog in maart 1930 had de regering zich tegen alle landbouwprotectie

¹ H. M. Hirschfeld: *Herinneringen uit de jaren 1933-1939* (1959), p. 26. ² P. A. Blaisse in *Ned. volksh.*, dl. VI, p. 328-29.